

Gozdovi v strategiji prostorskega razvoja Slovenije*

Janez POGAČNIK**

Gozdovi pokrivajo v Sloveniji prek 50 % površine in so najstabilnejši in najvitalnejši del naravnega okolja naše dežele ter pogoj za življenje in razvoj našega naroda. Za skladien gospodarski in družbeni razvoj je potreben večnamenski gozd, ki bo pri trajni proizvodnji kakovostnega lesa hkrati ohranjal, vzdrževal in krepil vse reprodukcijske mehanizme, s katerimi vpliva gozd na ekološko stabilnost v prostoru in na stabilnost življenjskega okolja. Upravičeno lahko trdimo, da je gozd izjemna naravna in nacionalna vrednota posebnega splošnega pomena. V Sloveniji je les med redkimi naravnimi bogastvi – poleg naravnega okolja in vode, vse troje (les, voda, krajinska podoba) pa je neločljivo povezano z gozdom.

Zaradi neustreznega preteklega razvoja dobiva propadanje gozdov svetovne razsežnosti (48 % slovenskih gozdov kaže znake poškodovanosti, ena tretjina od teh je ogrožena).

Tako je znaten delež gozdov ogrožen zaradi lokalne emisije, hiranja jelke, neusklajenosti divjadi z okoljem, naravnih ujm in rastlinskih bolezni.

Rastiščni potenciali niso optimalno izkoriščeni (okoli 75 %); kar 15 % zasebnih gozdov je zaradi premočnega preteklega dolgoletnega izkoriščanja (npr. stelniki, panjenci) degradiranih – sestojno in rastiščno. Znatno je delež spremenjenih gozdov, kjer je prevelik delež iglavcev, kar slabi njihovo stabilnost.

Analiza vrste in obsega posegov v gozdove kaže, da smo v desetletju 1981–90 skrbili okoli 0,6 % (6,088 ha) slovenskih gozdov, po naši oceni marsikje v škodo ekološkega ravnotežja (npr.: smučišča, žičnice,

ceste, zemeljski izkopi rudnin, odlagališča odpadkov itd.).

Na osnovi opravljene inventarizacije izraženih in strokovno utemeljenih potreb po gozdnih funkcijah ter okvirne valorizacije smo ugotovili (analiza območnih gozdnogospodarskih načrtov, 1992), da je že na dobri polovici gozdov ena ali več funkcij gozdov izjemno poudarjena in tako vpliva ali določa način gozdnega gospodarjenja (omejitve). Tako je npr. izjemno poudarjena varovalna funkcija gozdov na 20,4 % površine gozdov, hidrološka funkcija na 15,7 % površine gozdov, dediščinsko-varstvena funkcija na 14,2 % površine, turistično-rekreacijska funkcija gozdov na 8,2 % gozdnih površin, drugo (klimatska, higienska, zaščitna, estetska, poučna, raziskovalna, zoocenotska) pa skupaj na 19,6 %.

Močna lastniška razdrobljenost gozdov, pomanjkljiva gozdna infrastruktura in neurejeni pogoji gospodarjenja, brezzakonje in neusklajena zakonodaja v prostoru z gozdovi že kažejo vidne posledice (golo-sečnje, spremenjene strukture gozda).

Že iz nekaterih navedb o stanju in problematiki gozdov ter uvodoma navedenih trditvah lahko ugotovimo, da so gozdovi najvitalnejši ekosistem, ki pa ni neuničljiv, hkrati so gozdovi nenadomestljivi sestavni del okolja, narodne samobitnosti in kulture. Zato mora biti ves prostorski razvoj usmerjen. Navedimo usmeritev v nekaj točkah.

1. Gozdove ohranimo in jih krepimo z vse bolj skrbnim in strokovnim gozdnim gospodarjenjem. Okrepiti moramo njihovo življenjsko moč, zgraditi stabilnost in njihovo uporabnost za vse več vlog gozda (cilj: večnamenski gozd), ki jih zahtevajo razvoj in človekove potrebe pri usklajevanju vseh interesov na podlagi naravnih danosti. Zato mora gozdarstvo postati prednostna gospodarska panoga (posebnega značaja),

* Prispevek je bil podan na 12. Sedlarjevih srečanjih, ki so bila 29. maja 1992 v Postojni na temo Nacionalna strategija prostorskega razvoja

** Mag. J. P., dipl. inž. gozd., Splošno združenje gozdarstva Slovenije, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 38, Slovenija

pri kateri sta ekologija in ekonomija neoločljiva celostna procesa v našem okolju.

2. Na podlagi koncepta programa razvoja gozdov in gozdarstva, ki ga naj sprejme parlament R Slovenije, je potrebno, da določimo, uveljavljamo in razvijamo javni interes nad gozdovi pred zasebnim oziroma podjetniškim in zagotovimo večji javni nadzor nad gozdovi in gozdnim gospodarjenjem.

3. Z ustrezno medsebojno usklajeno zakonodajo (o varstvu narave oziroma okolja in gozdov) moramo zagotoviti temeljne določbe, kot so trajnost gozdov in njihovih funkcij, večnamenskost gozdov in njihovo ekosistemsko obravnavo, naravovarstveno naravnost gospodarjenja (temelječo na konceptu sonaravnega gozdnega gospodarjenja). Zakonsko jasno razdelati pogoje (strokovni kadri, celoviti organizacijski sistem in sistem trajnega zagotavljanja namenskih materialnih sredstev) za vlaganje v gozdove in njihovo krepitev ter za sanacijo ogroženih gozdov.

4. Na osnovi sinteze izdelanih območnih gozdnogospodarskih načrtov, opravljene

valorizacije funkcij gozdov in opredeljenih nasprotij v prostoru je treba izdelati strokovne podlage za aktivno vključevanje v strategijo prostorskega razvoja. V ta namen naj bi bile opravljene strokovne podlage v prostoru (na karti) z usmeritvami in smernicami za sledeča območja: območje gozdov, območja, ki so funkcionalno vezana na gozd, območja varovalnih gozdov I. in II., območje gozdov posebnega namena, območja za sanacijo (emisije, hiražjoča jelka, divjad, ujme, bolezni in škodljivci) in območje za premeno degradiranih gozdov. Za vsa območja je treba dati tudi makroekonomsko analizo osnov za izvedbo usmeritev in smernic.

5. S strategijo prostorskega razvoja je treba zagotoviti varovanje vseh gozdov in območij, ki so funkcionalno vezani na gozd. Večji posegi smejo biti izvedeni le na osnovi celostne poprejšnje analize gozdnatega prostora; in na tej osnovi moramo nato iskati alternativne rešitve, s katerimi bi omogočili naš razvoj – pod pogoji, da ne bi bile bistveno prizadete funkcije gozdov. Tudi za to je potrebna jasna zakonsko normativna ureditev.

GDK: 903

Iskanje smeri razvoja gozdne tehnike

Boštjan KOŠIR*

1. STRATEŠKI PROBLEMI RAZVOJA GOZDNE TEHNIKE

Gozdna tehnika združuje znanja o tehnologijah dela v gozdu z namenom opravljanja gospodarskih dejavnosti in je vezana na človekovo delo in na cilje, ki jih človek z njim dosega. S spreminjanjem značaja človekovega dela v gozdu se zato spreminja tudi značaj gozdne tehnike. Temeljne cilje,

ki jih skuša doseči gozdna tehnika, lahko strnemo v naslednje točke:

1. uresničevanje smotrov gospodarjenja na način, ki pomeni kar najmanjše tveganje za širše okolje, za človeka v delovnem sistemu in za družbo;

2. uresničevanje smotra gospodarjenja z gozdovi na racionalen način s čimmanjšo porabo energije, časa in sredstev.

Večina problemov, s katerimi se ukvarja, je s področja pridobivanja lesa in gradnje gozdnih prometnic. Tudi področje organizacije gozdarskih del po navadi štejemo h gozdni tehniki, čeprav so mnoga načela organizacije tako univerzalna, da jih lahko

* Doc. dr. B. K., dipl. inž. gozd., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 2, Slovenija